

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (м. Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок» (м. Суми)
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (м. Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (м. Харків)
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (м. Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

***Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
09 червня 2022 року***

Суми

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

С69

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка
(протокол № 10 від 27.06.2022 р.)*

Редакційна колегія:

- А. О. Полянничко* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка;
- Є. В. Стеценко* – старший лаборант кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А. С. Макаренка.

С69 Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (09 червня 2022 року, м. Суми). Суми: СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. 326 с.

Збірник містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади».

У збірнику розглядаються технології соціально-педагогічної, психологічної, корекційної та соціокультурної підтримки сім'ї і дитини у вітчизняному та зарубіжному контексті; партнерство державних та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг сім'ї та дитині; гендерний підхід як засіб оптимізації соціальної підтримки і соціально-правового захисту сім'ї та дитини; підготовка фахівців соціальної та соціокультурної сфери до соціальної підтримки сім'ї та дитини.

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

© Колектив авторів, 2022

© СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022

Руденко Н.В., Іонова І.М. СОЦІАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ТА ЙОГО МІСЦЕ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ.....	117
Сеага Семі ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З АГРЕСИВНИМИ ПІДЛІТКАМИ.....	119
Татаренко О.А., Петрочко Ж.В. ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕХНІК У ПРОФІЛАКТИЦІ АГРЕСИВНОСТІ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ.....	122
Чалкова І.Ю., Коленіченко Т.І. ПСИХОСОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ДІТЯМ ПІД ЧАС ВІЙНИ..	124

Секція 2.

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ І КОРЕКЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Андрухова К.В., Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ІНТЕРНЕТ- ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ КІНОПРОДУКЦІЇ.....	126
Борисюк С.О., Степченко Л.М. ГРУПОВІ ФОРМИ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ДОПОМОГИ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ.....	131
Воловик А.С., Шевченко Т.Ю. ВИВЧЕННЯ ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ СІМ'ЯМ ТА ДІТЯМ, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ ТРАВМУЮЧИХ СИТУАЦІЙ.....	133
Дем'яненко О.С., Полянничко А.О. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ.....	136
Дрозд І.В., Дуля А.В. «ПРОСТІР ДОБРА І ПІДТРИМКИ»: ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ТА ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	138
Кошова-Куклішина Л.С., Денисюк О.М. ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ.....	141

робочим інструментом для фахівців соціальної сфери в роботі з даною групою дітей.

Список використаних джерел

1. Архипчук Р. В. *Технологія соціальної адаптації соціальних сиріт в умовах соціально-реабілітаційних центрів*. Житомир, 2018. 17 с.

2. Каблюк В. В. *Індивідуальний підхід до учнів, як засіб досягнення високої результативності*. Всеосвіта - Національна освітня платформа. URL: <https://vseosvita.ua/library/individualnij-pidhid-do-uchniv-ak-zasib-dosagnenna-visokoi-rezultativnosti-235064.html> (дата звернення: 15.05.2022).

3. *Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування* : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. *Відомості Верховної Ради України*. Дата оновлення: 31.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення: 10.05.2022).

4. *Сутність та організація соціального супроводу сім'ї*. URL: <https://studfile.net/preview/9317090/page:2/> (дата звернення: 28.04.2022).

Кошова-Куклішина Лариса Станіславівна,
магістрантка спеціальності 231 Соціальна робота
Київського університету імені Бориса Грінченка;

Денисюк Олена Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київського університету імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ У СТАРШОКЛАСНИКІВ НАВИЧОК БЕЗПЕЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Інтернет-залежність особливо небезпечною є для дітей і підлітків, адже їм набагато складніше самотійно впоратися з потягом до онлайн-життя і вчасно зупинитися. Важливо розуміти, що інтернет є важливою частиною життя сучасної дитини, підлітка. Адже інтернет має багато плюсів: це розвиток, доступ до навчання, обізнаність дитини про світ. Інтернет, соціальні мережі допомагають дитині, підлітку розвивати комунікативні навички, шукати нових друзів, об'єднуватися за інтересами, самотійно здійснювати покупки, створювати собі сторінки в соціальних мережах та використовувати особливі нікнеми, що слугують їхньою особистою самопрезентацією у віртуальному світі. За результатами соціологічного опитування «Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді» респонденти повідомили, що перебування у соціальних мережах допомагає позбутися негативних емоцій. Висловлюватися про особисті почуття, говорити про секрети в Інтернеті підліткам легше, ніж в реальному житті віч-на-віч (4, с. 39-40). В умовах самоізоляції під час COVID-19 підлітки значно більше проводили час зі смартфонами та

комп'ютерами. Відтак не можна забувати про небезпечну сторону соціальних мереж.

Через нестійкий емоційний та психологічний стан, особливості прояву вольових якостей підліток стає об'єктом інформаційних загроз. Досить часто підлітки у соціальних мережах у негативному ключі висловлюють власну точку зору. Також бувають випадки, коли спілкування онлайн переростає у бійку чи цькування у режимі реального часу, через використання соціальних мереж, у підлітків можуть траплятися конфлікти з батьками, братами чи сестрами. Варто зазначити також, що у соціальних мережах є так звані «групи підтримки», які вводять в оману підлітка та змушують його робити неправомірні дії.

Перше, що може дати негативні наслідки, так це безмежне користування, коли це може перерости в залежність та дитина вже не може представити свій буденний день без мереж. Результати дослідження ЕСПАД засвідчили, що більша частина опитаних проводять забагато часу в соціальних мережах (55,4 %), а кожен четвертий (23,9 %) повідомив, що у нього псується настрій, коли немає можливості бути в соціальних мережах (5, с. 58). Тому дуже важливо, щоб у дітей були сформовані навички безпечного спілкування у соціальних мережах.

На думку дослідників, підлітки сприймають Інтернет як нову реальність, що має менше обмежень та дає більше свободи у спілкуванні з друзями, пошуку інформації та перегляду будь-якого контенту з метою «просто згаяти час». Саме підлітки, виявились найчисленнішою та вкрай вразливою до інтернет-залежності категорією. По-перше, для цього віку притаманне прагнення до пізнання всього нового, незвичайного, потреба в самостійності, самоствердженні, бажання копіювати звички і способи поведінки старших, страх відстати від однолітків, здаватися в їхніх очах смішним.

По-друге, вікові особливості підлітків характеризуються негативізмом як крайнім проявом реакції емансипації. Основну причину, яка занурює молоду людину у світ віртуальних подій, дослідники вбачають у комунікативній депривації, тобто дитина стає закритою для відвертого спілкування з однолітками, окрім того, вона втрачає емоційний контакт з батьками або педагогами, які на цьому етапі відіграють основну роль у соціально-психологічному становленні.

Дослідники з різних галузей, включаючи психологію, соціальні науки, охорону здоров'я та освіту, вивчають фактори, які впливають на поширеність інтернет-залежності у підлітків. Одним з таких факторів, пов'язаним із використанням Інтернету, який впливає на поведінку підлітків, є батьки. Батьки не можуть супроводжувати підлітків весь час, а натомість можуть давати поради перед тим, як підлітки користуються Інтернетом, разом використовувати Інтернет для

побудови стосунків між батьками та дітьми, підтримки один одного, обміну насолодою тощо (1, 2, 3).

Дослідницею Ю. Асєвою виявлено особливості стилів сімейного виховання кібер-адиктів. Так серед груп дослідження осіб із проявами кібер-адикцій переважають такі особливості сімейного виховання як гіпопротекція, нерозвиненість батьківських почуттів, винесення конфлікту між подружжям у сферу виховання, емоційне відторгнення підлітка, жорстоке поводження та переваги дитячих якостей.

Науковці підкреслюють, що ступінь функціональності сім'ї впливає на загальну поведінку підлітків, оскільки їх інтернет-залежності пов'язані з низькою функціональністю сім'ї. Дослідники наголошують, що підлітки з низькою функціональністю сім'ї мають менше ресурсів, гірші сімейні стосунки та меншу підтримку батьків.

Отже, досліджуючи питання формування у старшокласників навичок безпечного спілкування у соціальних мережах, розробляючи відповідні рекомендації для соціальних педагогів, важливо враховувати вікові особливості підлітків, емоційний та психологічний стан, в якому знаходиться дитина, стиль сімейного виховання, який переважає в родині підлітка. Важливо підвищувати обізнаність щодо безпечного спілкування підлітків в соціальних мережах, формувати культуру спілкування онлайн як у самих підлітків, так і у батьків.

Список використаних джерел

1. Асєва Ю. О. *Негармонійні стилі сімейного виховання кібер-адиктів (очима батьків). Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. 2020. Серія: «Психологія». Т. 31 (70) № 3. С. 1-7.*

2. Веретенко Т., Ярмоленко К. *Соціально-педагогічна профілактика Інтернет-залежності старшокласників. URL: <http://www.apfn-journal.in.ua/>*

3. Дубняк К. В. *Соціальні мережі Інтернет як засіб обміну інформацією. Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2014. № 3. С. 122-126. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2014_3_28.*

4. *Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді : за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» : моногр. / О. М. Балакірєва, Т. В. Бондар та ін. ; наук. ред. О. М. Балакірєва ; ЮНІСЕФ, ГО «Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка». К. : Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. 127 с.*

5. *Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні : за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD» / О.М. Балакірєва (кер. авт. кол.), Д. М. Павлова, Н-М. К. Науєн, О. Г. Левцун, Н. П. Пивоварова, О. Т. Сакович; О. В. Флярковська. К. : ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2019. 214 с.*